

A cambridgei muzeum igazgatója és tanárai finanszírozzák a bükki Szeleta-barlang ásatási munkálatait.

Francis Rex Parrington cambridgei egyetemi tanár hét napig ásatott Európa egyik leggazdagabb őslénytani lelőhelyén. — Az ősember és a barlangi medve evszázados küzdelmének minden nyomát megtalálták a Szeleta-barlangban.

(Eredeti fényképfelvételünket a Képes Pesti Hírlapban közöljük.)

Miskolc, szept. 28. (A Pesti Hírlap miskolci tudósítójától.) A Bükk-hegységnek híres barlangja, a Szeleta-barlang. Olyan szenzációk fogtak még kikerülni mélyéről, amilyenekre aligha lehet számítani más magyarországi őskori lelőhelyeken. Ez a meggyőződés futi át a miskolci muzeum vezetőségét és mindazokat a neves paleontológusokat, akik már kuttattak ezen a helyen.

A Szeleta-barlang rendkívül erős farácsozattal védett óriási bejárata előtt találkozott Francis Rex Parrington cambridgei egyetemi tanárral. Rövid turistandrájának hátsó zsebéből előkereste tárcáját és a legrészletesebb angol ceremóniák szerint átadta névjegyet és azután egy shake-hand-del megpecsételtük ismeretségünket. Hét napja kutat már szakadatlanul ezen a helyen, a saját költségére alkalmazva egy egész sereg munkást és munkásleányt, akik vidám dal kíséretében dolgoznak a barlang mélyén fáklyafény mellett reggeltől estig. Időközben számtalan cigarettát elszív, tizórára szalonnát eszik, amelyből magyar módra bicskázik. Éjszaka lent alszik Hámor Községben, a „Topiczér-csárdában”. A szalmazsák ellen nincs kifogása, ám a takarója olyan rövid ennek a hosszú angolnak, hogy hol a lába, hol a vállá fázik. Ez azonban semmit sem von le jókedvéből, mert a zsebe máris tele van értékes leletekkel.

Angliából egyenesen Miskolcra jött a cambridgei muzeum tudós igazgatójának, Clarke-nek az utasítására, aki ez év áprilisában járt a Szeleta-barlangban. Még mielőtt ideérkezett volna, Clarke professzor előadása nyomán mindenről tájékozva volt, úgy az emberekről, mint a barlang területéről és arról, hogy mit hol kell keresni. A hetven méter mély barlangot apró kis négyzetméternyi kockákra osztották be, hogy elősegítsék a keresést.

Amire nincs pénz.

Mielőtt behatolnánk a munkások után a barlangba, Francis Rex Parrington és dr. Hillebrand Jenő, a Magyar Nemzeti Muzeum régiség-tárájának igazgatója, valamint Leszli Andor, a miskolci muzeum őre, közös jeremiádba kezdenek, amely arról szól, hogy a kutatásokat senki sem segíti és semmiféle összeg nem áll rendelkezésre, hogy feltárják a barlang mélyén rejlő kincseket.

— Öt-tizenöt mélyre kellene ásni, hogy minden előkerüljön, ami ebben a barlangban kincs van eltemetve. Százezer pengő kellene hozzá és egy évi szorgalmas munka, de a fáradság és a pénzáldozat kifizetné magát. Sajnos, nálunk az ilyesmire nincs pénz.

— Nálunk sem sok van — vág közbe Francis Rex Parrington. — A cambridgei muzeum például nagyon szegény. Épen most volt nekünk egy érdekes esetünk, amely jellemzően bizonyítja, hogy a paleontológus munkája elé az egész világban milyen nehézségeket gördítenek. Cambridge környékén van egy kis tó, amelynek partján ráakadtunk egy igen értékes lelőhelyre. Az egész terület nem nagy: harminc méter hosszú, husz méter széles földszalvicska, amelyen egy-két ásatás alkalmával rendkívül értékes mammoth-maradványokat találtunk.

A paleontológus harca a kalmárral.

— Csak hogy ez a földterület — folytatja — egy üzleti szellemmel erősen megáldott angol ur tulajdonában van. Amikor rájött földjének értékére, semmiféle ásatást nem engedélyezett tovább, illetőleg azt a föltételt szabta meg a cambridgei muzeumnak, hogy minden egyes feltárás után egy nagyon magas összeget kell fizetni. Miután erre nekünk nem volt pénzünk, próbáltunk alkudozni vele, a tulajdonos azonban hajthatatlan maradt. Sehogy sem tudtunk zöld ágra vergődni. Erre a földbirtok tulajdonosa levelet írt az egyik legnagyobb amerikai paleontológiai muzeum igazgatójának és szabályszerűen kiállított tarifális föltételekkel följárólta földjét a kutatások céljaira. Elfelédkedett azonban arról, hogy a világ paleontológusai mennyire szolidárisak egymással és a legnagyobb meglepetésére nagyon rideg, visszautasító választ kapott. Erre azután megijedt és lényegesen olcsóbb föltételekkel közeledett ismét hozzánk. Most azonban már mi kerültünk nyeregbe és most megvárjuk nyugodtan, míg az illető tulajdonos szépen meghal. Azok a mammoth-csontok és ősemberi maradványok, amelyek a tóban és a tó partján találtak, huszezer év óta ott fekszenek és az a tíz-husz év, amit a tulajdonos életére lehet számítani, a tudomány szempontjából igazán nem nagy dolog.

Erre a humoros felfogásra mindenki nagyot nevetett és Francis Rex Parrington kabátjának zsebéből kaján mosollyal vett elő egy a Szeleta-barlang mélyében talált ritka értékű pattintott kőkést s tenyerében megfente, ahogy a borotvát szokták, mintegy szimboliztikusan, azután felkerekedtek és bementünk a Szeleta-barlangba.

Az óriási magas, bolthíves barlang homályában fantasztikus fényben imbolyognak az emberek. Fáklyák és lámpák világítása mellett folyik a kutatás. Munkások és munkásleányok csakányozzák a földet és nagy kosarakban hordják ki a barlang szája elé, ahol rendkívüli figyelemmel és gondnal rögről rögre, sőt mondhatnánk, morzsáról morzsára vizsgálják át a kihordott földet. A felszedett föld-anyagot ügyelő szakértők kísérik ki a barlang elé. A munkások egészen szokatlan ambícióval kutatnak, mert minden szebb darabért 10 fillér külön jutalmat kapnak. Majdnem minden kosárban találnak valamit. Egyszer egy babérlevél alakú, zöldes színű lándzsahegy kerül elő a sáros agyagból. F. R. Parrington pedig szinte dűskál a földből előkerülő barlangi medvecsontokban és agyarakban.

kások egészen szokatlan ambícióval kutatnak, mert minden szebb darabért 10 fillér külön jutalmat kapnak. Majdnem minden kosárban találnak valamit. Egyszer egy babérlevél alakú, zöldes színű lándzsahegy kerül elő a sáros agyagból. F. R. Parrington pedig szinte dűskál a földből előkerülő barlangi medvecsontokban és agyarakban.

Egy hírhedt tudományos tétel bukása.

Az elmúlt hét nap alatt mintegy 8—10 lándzsahegy, nagyon sok kőkes, számos medveagyar és medvecsonot került a felszínre. A most lefolytatott kutatásoknak nagy a tudományos jelentősége. A most talált eszközök birtokában nyugodtan megállapíthatják, hogy paleolitikus korban a csiszolatlan kőeszközök korának ősmétere csonteszközök is használtak. A régebbi Szeleta-barlangbeli kutatások ennek a tételnek az ellenkezőjét látszottak bizonyítani, miután eddig csonteszközöket nem találtak. Ez a vélemény most megdőlt.

A kőeszközök között egy hat centiméter hosszú csonttűt, vagy csontárat találtak a kutatók. Sőt találtak egy olyan medveagyart is, amelynek kemény mázzal bevont részén tisztán kivehető egy megkezdett csiszolás nyoma. A csiszolás teljesen szabályos és egyenes siku és világosan mutatja, hogy egy ősember által készített csonteszközzel állunk szemben.

A Szeleta-barlang hátsó része még teljesen feltáratlan. Annakidején, amikor a Szeleta-barlangban az ásatásokat elkezdték, a barlang eredeti nyílvóját fekete szurokvonallal jelezték meg, amely vonal mellett fényképként tisztán kivehető. Az évek hosszú során lefolytatott ásatások ezt a nyílvóját sok helyen már öt-hat méternyire kimélyítették, a barlang hátsó részében azonban a talaj alig egy méterre sülyedt a szurokvonal alá az ásatások következtében. Valószínűnek tartják a kutató tudósok, hogy a barlang hátsó részében sokkal értékesebb leleteket fogunk találni, mint az összes eddig talált és már muzeumban elhelyezett leletek. Ennek magyarázatául azt hozzák fel, hogy a Szeleta-barlangban lakó ősember a barlang homályos hátsó részében sok minden használati eszközt elvesztette, amelyet a sötétben sohasem talált meg. Hasonlóképpen itt kell keresni azokat az értékes lándzsahegyeket is, amelyeket a barlang mélyébe húzódo ősmédeve után dobáltak.

Viaskodás a barlangért.

Ezeknek az adatoknak az alapján szinte játszszerezrel idézhetjük magunk elé az ősvilág képét. Elképzeltük, hogy milyen kétségbeesett és elkeseredett küzdelem folyt a meleg barlang birtokáért az ősember és az ősmédeve között. A történelemelőtti ember valószínűleg délen lakó erőszakosabb és erősebb törzsek folytonos támadásai következtében húzódtott ilyen északra. Egyik család a másik után vándorolt fel a Bükk-vidékre, ahol a természet gazdagdon ellátta őket mindennel, amire szükségük volt. Az erdőben vadásztak, a Sajóban halásztak és Miskolc város mostani híres borpincés Ávas-hegyén találták meg azt a szürke palaszertű calcedon-követ, amely alkalmas volt a kőeszközök elkészítésére. Az az ősember, akinek délen talán csak bunkó és tompa kővek szolgáltatták a fegyverzetét, valóságos mohón vetette rá magát az itteni kőzeti anyagra, amelyből egészen új és pompás harci eszközöket gyártott magának. Az avasi calcedon-kőzetből rengeteg nyílhegyet, lándzsahegyvet, kést és baltafokokat készítettek. Az egyes családok tagjai, amint ezt a hátramaradt emlékek bizonyítják, valósággal iparszerűen üzték a fegyverkészítést. Ökölnyi kovamagvakból napokig tartó fáradságs munka révén gyártották azokat a finom és karcsú formájú lándzsahegyeket, amelyek például a miskolci muzeumnak is megbecsülhetetlen kincseit képezik.

A délről északra vándorolt ősember nehezen szokott hozzá a Bükk-vidék hideg klímájához. A természet arra kényszerítette, hogy beljebb vonuljon a hegységekre és örömmel fedezte fel a hámos tó környékén lévő barlangokat. Megpróbálta meghódítani magának ezeket, hogy lakása és védőhelye legyen a hideg és a vadállatok ellen egyformán.

Ez azonban nem ment könnyen. Azok a mammoth-csordák, amelyek a Sajó és Tisza közének lapályosabb részein éltek és amelyeknek néhány értékes nyomát épen az elmúlt esztendőben találtak meg a miskolci Gőztéglagyár telepén, az ősember korában már kiveszték. A Bükk-hegység azonban tele volt szarvas-csordákkal vaddisznókkal, a barlangokban pedig a mainál sokkal hatalmasabb, óriásibb barlangi medvék tanyáztak. Az ősember, amikor a barlangba be akart hatolni, szemben találta magát a régi tulajdonossal, a barlangi medvével és a kettőjük között kifejlődött harc rettenetes és elkeseredett volt. A tökéletes eszközökkel rendelkező ősember csak nehezen tudott megbirkózni a nála kétszer nagyobb és a rekonstrukció adatai szerint négy méter magas és fél méteres hosszú mancsokkal rendelkező barlangi medvével. A harc századokon keresztül tartott, az őslakó medvék és a betolakodott ember között. A medvék sokszor szerezték vissza barlangjukat az embertől. Később azonban a tökéletesebb fegyverek és a kő segítségére volt az ősember-

nek. A barlangok mélyén feltárt néhány méter széles és hosszú tűzpadok bizonyítják, hogy a barlangokban a vadállatok elriasztására éjjel nappal hatalmas tűz égett.

Vége is az ember fölébe kerekedett a vadállatoknak, a barlangi ősmédeve fajtája kiveszett. De mögöttük a barlangok talajában ott maradt korok és életük számtalan dokumentuma, a barlangi ősmédevek csontváznak maradványai és az ősember remek művészzel pattintott kőeszközei.

Ezek után kutatnak lankadatlan szorgalommal és lelkesedéssel a miskolci muzeum emberei. Ezt a kutatást támogatja dr. Hillebrand Jenő muzeumi igazgató és az ő közbenjárása révén a cambridgei muzeum néhány tudós tanára, akik évről-évre egyre sürűbben járnak le a Bükk-hegység Szeleta-barlangjába, ahol nemcsak tapasztalatokat szereznek, hanem az általuk — most már másodszer nyújtott anyagi támogatás fejében — amelyet a magyar államtól mindenki hiába vár —, zsebükből mindig elvisszák a cambridgei egyetemi muzeum számára egy-két érdekes leletet.

Kóródy Béla.

Feltalálók sorsa.

Az élet nem mindenkinek mér egyforma mértékkel.

Ezt a régi igazságot a feltalálók is bizonyítják. Az elismerés, a dicsőség igen gyakran nem áll arányban a találmánynak értékével, fontosságával. Korszakot átalakító, az emberiségre elsőrangú fontossággal bíró találmányok feltalálói vagy semmi, vagy csak igen csekély ellenértéket kapnak találmányukért, míg nagyon gyakran mások, akik talán csak egy igénytelen játékszernél végeztek valamely újítást, vagy pedig kevésbé fontos találmánnyal léptek a közönség elé, jelentékeny vagyonszerzettek.

A találmányok történetében erre elég példát találunk. Hiszen tudjuk azt, hogy Stephenson, a „Tüzes paripa” feltalálója csak gunyt, lenézést aratott, mindenki kinevette őt s mikor végre mégis csak elismerték a vasut jelentőségét, akkor is nagyon csekély anyagi haszonban volt része. Philipp Reiss, aki a telefontalálók az ősrégi alakjával lepte meg a világot, találmányának egyáltalában semmi hasznát nem látta.

A mai feltalálóknak, dacára annak, hogy a találmányokat a szabadalmi irodák védik és bizonyos tudományos intézetek támogatják, mégis elég panaszra van okuk. A legjobb példa erre a mai kor legzseniálisabb feltalálója, aki az emberiséget egész sor értékesebbnél értékesebb találmányokkal ajándékozta meg, Thomas Alva Edison, egész élete munkájának eredményeként találmányaiért nem kapott többet, mint amennyit egy amerikai egyetemi hallgató kapott egy találmányért a részvénytársaságtól, amely annak tulajdonjogát megvette. Edison, a villamos ivilámpa, a mikrofon, a modern filmkamera, a gramofon feltalálója és még ezeregy találmányának szabadalmilag biztosított tulajdonosa, összes találmányaival kevesebbet keres, mint amennyit a fényképpautomata feltalálója a szabadalomért kapott. Edison ugyanis a mikrofon feltalálásáért, amely a mai telefontalálók a gyakorlati kihasználását lehetővé teszi, százezer dollárt kapott. A filmtéchnikai találmányai 250.000 dollárt jövedelmeztek. Az ivilámpáért 300.000 dollárt fizettek. Az egész emberiségre áldásos, az egész korszakot teljesen megváltoztató, a társadalmi életben nélkülözhetetlen összes találmányokért tehát 1.200.000 dollár jutott.

Edison maga, mint láthatjuk, aránylag nagyon kevéssel kellett hogy megelégedjék, ellenben a vállalatok, amelyek az ő találmányait forgalomba hozzák és készítik, üzemeikbe több mint ötmilliárd dollárt fektettek.

A legújabb kornak a csodája a rádió. Herz, a kiváló fizikus, akinek kutatásai a drótnélküli vilámlamosság alapvető forrásai, aki az addig teljesen ismeretlen hullámrendszereket feltalálta, alig kapott erkölcsi elismerésnél egyebet. Lee Forest aki a rádió vevőkészülékek mai formáját megteremtette, találmányának jogát 500.000 dollárért adta el.

Ennek a hatszorosával jutalmazták azonban egy fiatal feltalálót, akinek a találmánya kedves szórakozás, igen ügyes dolog, de a társadalom nagyobb hasznát nem látja. A rádióval, az ivilámpánál többre becsülték a találmányt, amely lehetővé teszi, hogy minden ember nyolc perc alatt a saját maga fényképét el tudja készíteni. Az egész egy automata-készülék, melynek a kezelése semmiféle előképzettséget nem igényel s annak dacára pontosan és megbízhatóan működik. Az ember lakásán csak beleül kényelmesen a karosszékebe, belenéz az előtte levő készülékbe, megnyom egy gombot és néhány perc múlva az automata már kilöki a kész képet.

A találmánynál nem is annyira a technikai rész jutalmazták hárommillió dollárral, mint inkább az eredeti ötletet. És a részvénytársaság, mely a tulajdonjogot magához váltotta, nagyszerűen számított: Amerikában a fényképpautomata óriási mértékben elterjedt. Az automata már Angolországban is található, sőt megindult hódító útjára Franciaországba és Németországba is.

Sok-sok feltaláló éhenhalt, sokat kinevettek találmányaiért, amelyek pedig nagy hasznára lettek volna az emberiségnek, s ime egy alig 24—25 éves fiatalember találmányával óriási vagyont szerzett.